

20.06.2024

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ

Д Е П У Т А Т Ы

Д Е П У Т А Т

МАЖИЛИС ПАРЛАМЕНТА
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

010000, Астана, Парламент Мәжілісі

20 __ жылғы «__» _____

№ _____

010000, Астана, Мажилис Парламента

«__» _____ 20 __ года

2024 жылғы 19 маусымда жарияланды

Қазақстан Республикасының
Премьер-Министрі
О.А. Бектеновке

Қазақстан Республикасының
Бас прокуроры
Б.Н. Асылówka

Қазақстан Республикасының
Сыбайлас жемқорлыққа қарсы
іс-қимыл агенттігі төрағасы
А. Ж. Жұмағалиға

Қазақстан Республикасының
Бәсекелестікті қорғау және
дамыту агенттігі төрағасы
М.Т. Омаровқа

Қазақстан Республикасының
Қаржы министрі
М.Т. Такиевке

ДЕПУТАТТЫҚ САУАЛ

2022 жылдың қаңтарында біздің Президент отандық бизнес өкілдерімен кездесу аясында жасанды монополиялардың кез келген түрін жою қажеттігі туралы айтты. Сол кезде Мемлекет басшысы жағдайды қысқаша сипаттап, бұрын «өтеп алушы» деген терминді қолданды. Ол ақылы түрде жеке компания мемлекеттің жеке экономикалық функцияларын орындау мүмкіндігіне ие болған кезде қолданылды. Сонымен қатар, бұл мысал жақсылыққа апармады.

Өкінішке орай, екі жылдан кейін Президенттің тікелей тапсырмасына қарамастан, жергілікті жерлерде жағдай іс жүзінде өзгерген жоқ. Керісінше,

жекелеген мемлекеттік органдар жақсы ниетпен жасырынып, ведомствошілік шешімдер қабылдау арқылы жасанды монополиялар құруды жалғастыруда.

Қазіргі уақытта Парламент депутаттарының атына құрылыс нарығы субъектілерінің «eQurylys» порталын пайдаланғаны үшін ақы алудың заңдылығы мәселесін түсінуді сұрайтын өтініштері келіп түсуде.

Ел Парламенті депутаттарының атына келіп түсетін құрылыс нарығы субъектілерінің өтініштерінен осы «eQurylys» мемлекеттік порталы қазіргі уақытқа дейін тұрақты жұмыс істемейді және бұл іркіліспен жұмыс істеу мемлекеттік уәкілетті органдар тарапынан бақылаусыз жүреді, бұл құрылыс саласы субъектілеріне көптеген қиындықтар туғызады.

Сонымен қатар, «eQurylys» АЖ пайдаланушылары мемлекеттік реттеу саясатының бір бөлігі болып табылатын осы жүйеге ақпарат беру үшін жеке компанияға ақы төлеу қажеттілігіне наразы.

Ал мемлекет мұқтажы үшін өзге ақпараттық жүйелерде осындай ақпаратты (деректерді) ұсыну мүлдем тегін болып табылады (мысалы, «Е-Енбек» АЖ, онда қандай да бір төлемсіз кәсіпкерлік субъектілері еңбек жөніндегі есептерді, жазатайым оқиғалар бойынша деректерді, салық органдарының ақпараттық жүйесін және т.б. ұсынады.). Ашық көздерден портал жеке компанияның бастамасы бойынша әзірленгені, содан кейін мемлекет балансына өтеусіз берілгені, ол өз кезегінде оны «ҚазҚСҒЗИ» АҚ квазимемлекеттік кәсіпорнына сенімгерлік басқаруға бергені шығады.

Бір қарағанда, бизнестің бастамасы (көрсетілген «eQurylys» АЖ – «Digicon» ЖШС әзірлеп, мемлекетке берді) асыл, ал мемлекеттік органдардың іс-әрекеттері негізделген және заңды болып көрінеді. Алайда, іс жүзінде жағдай керісінше.

2023 жылғы 5 сәуірде «Қазақстан Республикасындағы сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі туралы» Заңға (бұдан әрі – Заң) толықтырулар енгізілді. Енді заңның 68-1-бабының 3, 4-тармақтарына сәйкес құрылыс саласының субъектілері **мемлекеттік ақпараттық жүйелерді қолдануға міндетті**. Осы ретте жүйелерді қолдану тәртібі Қазақстан Республикасы Өнеркәсіп және құрылыс министрлігінің (бұдан әрі – ӨҚМ) шешімдерімен айқындалады.

Заңның осы нормасын іске асыру үшін уәкілетті орган **заңға тәуелді 3 актіге және 1 мемлекеттік нормативке өзгерістер енгізді**. Жаңа қағидалар бойынша атқарушылық техникалық құжаттаманы **жүргізу «eQurylys» порталы арқылы электрондық нысанда ғана** жүзеге асырылады. Қазынашылық органдарының төлемі порталға жүктелген құжаттар негізінде ғана жүзеге асырылады. Өзге жағдайларда қызметтің нәтижесі жарамсыз деп танылады.

Бұл жерде порталды әзірлеу кезінде «Digicon» ЖШС мемлекетке платформаны (шинаны) бергенін, **алайда оның толыққанды жұмыс істеуі үшін құжаттаманы порталға жүктеуге мүмкіндік беретін жеке сервис** (төменгі деңгейдегі ақпараттық жүйе) **қажет** екенін атап өткен жөн. Бірақ белгілі себептермен ол мемлекетке берілмеген және жеке кәсіпорынның меншігі болып қала береді.

Осылайша, **өнімнің негізгі бөлігі жеке меншікте болуды жалғастыруда** және құрылыс нарығының барлық субъектілері мемлекеттің емес, жеке компанияның - «Digicon» ЖШС қызметтерін пайдалануы қажет. Олардың барлығы осы компанияға тәуелді және оған монополиялық рента төлеуге мәжбүр, мұның бәріне мемлекеттік органның шешімдерінің арқасында келіп отырмыз.

Бұдан басқа, ӨҚМ ведомстволық бағынысты ұйымы - «ҚазҚСҒЗИ» АҚ-ның коммерциялық қызметі туралы ұмытпаған жөн, **ол енді сенімгерлік басқарушы ретінде мемлекеттік органның не портал пайдаланушыларынан төлем өндіріп алуға құқылы.**

Егер болжамды табыстарға тоқталсақ, онда «Digicon» ЖШС баға ұсынысына сәйкес құны 1 млрд. теңгеге дейінгі құрылыс объектісі үшін нарыққа қатысушылар **ай сайын 50 мың теңгеден**, құны 1 – 5 млрд. теңгеге дейінгі объект үшін – **75 мың**, 10 млрд. теңгеге дейін – **100 мың теңгеден** төлеуге тиіс. Осы ретте, Ұлттық статистика бюросының ақпараты бойынша 2023 жылдың қорытындысы бойынша **38 816** нысан пайдалануға берілді. Тиісінше, тіпті бір жылдағы ең төменгі тариф бойынша да түпкілікті бенефициарлардың табысы **1,9 млрд. теңгені** құрайды.

«Ақпараттандыру туралы» ҚР Заңының 3-бабы 2-тармағының 4) тармақшасына сәйкес ақпараттандыру саласындағы мемлекеттік реттеу мемлекеттік органдардың (ашықтық презумпциясы) қызметі туралы ақпаратты қамтитын электрондық ақпараттық ресурстарға еркін қол жеткізу қағидаттарына негізделетінін еске салу артық болмайды.

Бұл қағидат заң деңгейінде ғана бекітілмеген және мемлекеттік функцияларды осындай коммерцияландыруға жол бермеу мақсатында қажет. Оны елемей, шартты салық органына электрондық шот-фактураларды жіберу үшін салық төлеушілерден ақы алатын жеке монополия құруға ештеңе кедергі болмайды деп елестетуге болады.

Жалпы, мұндай жеке монополияларды жою тәжірибесі Үкіметте бұрыннан болған. Мысалы, АӨК саласындағы субсидия алушылар «QOLDAU» жеке ақпараттық платформасының иелеріне абоненттік төлем төлеуге мәжбүр болды. Бірақ қоғамдық резонанстан кейін мемлекеттік органдар араласып, мемлекеттік ақпараттық жүйе жасалынған. Бұл жағдайда ұқсас әрекет жасау керек деп санаймыз.

Сондай-ақ, «Ақпараттандыру туралы» ҚР Заңының 32-бабында мемлекеттік органдардың мемлекеттік электрондық ақпараттық ресурстарды қалыптастыру жөніндегі қызметі бюджет қаражаты есебінен қаржыландырылатыны, ал Қазақстан Республикасының мемлекеттік электрондық ақпараттық ресурстарының өзі жалпыға қолжетімді (яғни тегін) болып табылатыны және мемлекетке тиесілі екендігі айқындалғанын атап өтеміз.

ӨҚМ өзінді қорғау үшін бұқаралық ақпарат құралдарына түсініктемелерде «eQurylys» әзірлеу кезінде бюджет қаражаты жұмсалмады, ал платформаның пайдаланушылары мен операторлары арасындағы қатынастар нарықтық

шарттарда реттеледі деген тезистермен жұмыс істейтін хабарлап отыр. Бұл ретте кез келген мүдделі тұлға өз ақшасын сала алады және порталға кіру үшін ұқсас сервисті әзірлей алады.

Мемлекеттік органның мұндай ұстанымы қолданыстағы заңнаманың нормаларына қайшы келеді және бизнесті «төсеу фирмаларын» құруға ынталандырады.

Алайда, келесі сұрақтар ашық күйінде қалып:

- неге мемлекеттік тапсырыс шеңберінде құрылыс саласындағы толыққанды мемлекеттік жүйе әзірленбеді? Ақпараттық жүйені жеке компаниядан, тіпті тегін Сатып алу қажеттілігі немен түсіндірілді?

- неліктен «eQurylys» сайтының домені әлі күнге дейін жеке тұлғаға тиесілі?

- неліктен бірнеше жыл бойы талқыланатын ақпараттық жүйеде ақаулар бар?

- қандай нормативтік құқықтық актілердің негізінде тарифтер белгіленді және «eQurylys» мемлекеттік порталының пайдаланушылары үшін олардың мөлшері қандай?

- «eQurylys» мемлекеттік порталына техникалық қолдау кіммен, қалай, қандай шарттарда және бюджет қаражатының қанша көлемінде жүзеге асырылады? Бұл қандай НҚА-мен негізделген?

- «Ақпараттандыру туралы» ҚР Заңына сәйкес «eQurylys» мемлекеттік порталын қорғау және ақпараттық қауіпсіздік қалай қамтамасыз етіледі?

- соңында, неге Құрылыс кодексінің жобасы құрылыс саласында ақпараттық жүйелерді құрудың мақсатын, міндеттерін, тәртібін және оларды ұстау мен пайдалану шарттарын ашпайды? Сондай-ақ, заң жобасында осы ақпараттық жүйелердің жұмыс істеуін бақылау және жауапкершілік мәселелері ашылмай отыр?

Мемлекеттік басқару жүйесіндегі цифрлық технологияларды дамытудың маңыздылығын түсіне отырып, мемлекеттік басқаруды автоматтандыру процесі елдегі әлеуметтік – экономикалық процестерді реттеудің мемлекеттік жүйесін дамытудың ең тиімді моделі екенін түсіне отырып, еліміз үшін құрылыс, қала құрылысы және сәулет сияқты мультипликативтік саланы дамытудың маңыздылығын түсіне отырып:

1. ҚР Бас прокуратурасын осы хатта баяндалған фактілерді зерделеп, «eQurylys» АЖ-ның құрылуы мен жұмыс істеуіне байланысты проблемаға тартылған мемлекеттік органдардың іс-әрекеттерінің заңдылығына құқықтық баға берсін және прокурорлық ден қоюдың тиісті актісін шығаруды.

2. ҚР Үкіметінен «eQurylys» жобасын іске асыру кезінде ақпараттандыру туралы заңнама нормаларының сақталуына қатысты ресми ұстаным ұсынуды, сондай-ақ:

- құрылыс саласы субъектілерінің атқарушылық құжаттаманы мемлекеттік ақпараттық жүйелерге өтеусіз жүктеу мүмкіндігін қамтамасыз ету жөнінде шаралар қабылдауды;

- өнімсіз делдалды болдырмау, мемлекеттік ақпараттық жүйелерге қызмет көрсету жөніндегі жұмыстарға тең қолжетімділікті қамтамасыз ету мақсатында «ҚазҚСҒЗИ» АҚ-мен сенімгерлік басқару шартының күшін жоюды.

3. ҚР Қаржы министрлігінен Құрылыс кодексін әзірлеу бюджетінен қаржыландыру мәселесі бойынша жүргізіліп жатқан мемлекеттік аудит шеңберінде «ҚазҚСҒЗИ» АҚ тарапынан «eQurylys» ақпараттық жүйесінің пайдаланушылары мен операторларынан ақы алудың, сондай-ақ «Digicon» ЖШС-ден бір көзден техникалық қызмет көрсету бойынша қызметтерді сатып алудың заңдылығына баға беруді.

4. ҚР Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінен лауазымды тұлғалардың іс-әрекеттерін сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың бар-жоғын қарауды.

5. ҚР Бәсекелестікті қорғау және дамыту агенттігінен аталған фактілерді бәсекелестікті қорғау саласындағы заңнамаға сәйкестігі тұрғысынан қарауды сұраймын.

Құрметпен,
Қазақстан Республикасы
Парламенті Мәжілісінің
депутаттары:

Б. Нажметдинұлы
Е. Жаңбыршин
С. Мусабаев
Р. Қожасбаев
Е. Саурықов
А. Мысырәлімова
Н. Тау

 Е. Достояров
 8(7172)746453
Dostoyarov@parlam.kz

№ исх: ДЗ-272 от:

ᐅᐅ ᐅᐅ ᐅᐅᐅᐅ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ

Д Е П У Т А Т Ы

Д Е П У Т А Т

МАЖИЛИС ПАРЛАМЕНТА
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

010000, Астана, Парламент Мәжілісі

20 __ жылғы «__» _____

№ _____

010000, Астана, Мажиліс Парламента

«__» _____ 20 __ года

Оглашен 19 июня 2024 года

**Премьер-Министру
Республики Казахстан
Бектенову О.А.**

**Генеральному прокурору
Республики Казахстан
Асылуову Б.Н.**

**Председателю Агентства
Республики Казахстан
по противодействию коррупции
Жұмағали А. Ж.**

**Председателю Агентства по защите
и развитию конкуренции
Республики Казахстан
Омарову М. Т.**

**Министру финансов
Республики Казахстан
Такиеву М. Т.**

ДЕПУТАТСКИЙ ЗАПРОС

В январе 2022 года, наш Президент на встрече с представителями отечественного бизнеса говорил о необходимости упразднения любого рода искусственных монополий. Тогда Глава государства лаконично охарактеризовал ситуацию, применив старый термин – «откупщики». Он применялся тогда, когда за определенную плату частная компания приобретала возможность исполнения отдельных экономических функций государства. При этом, ни к чему хорошему это не приводило.

К сожалению, по истечению двух лет, несмотря на наличие прямого поручения Президента, ситуация на местах практически не изменилась. Напротив, отдельные государственные органы, прикрываясь благими

намерениями продолжают создавать искусственные монополии, путем принятия внутриведомственных решений.

В настоящее время в адрес депутатов Парламента поступают обращения субъектов строительного рынка, с просьбой разобраться в вопросе правомерности взимания платы за пользование порталом «eQurylys».

Из обращений субъектов строительного рынка, поступающих в адрес депутатов Парламента страны, следует, что данный государственный портал «eQurylys» по настоящее время не работает стабильно и это функционирование со сбоями происходит бесконтрольно со стороны государственных уполномоченных органов, что создает множество проблем субъектам строительной отрасли.

Кроме того, пользователи ИС «eQurylys» возмущены необходимостью платить и не мало какой-то частной компании за предоставление в данную систему информации, являющейся частью государственной регуляторной политики. Тогда как предоставление подобной информации (данных) в иных информационных системах для государственных нужд является абсолютно бесплатной (к примеру, ИС «Е-Енбек», в которую без какой-либо оплаты субъекты предпринимательства предоставляют отчеты по труду, данные по несчастным случаям, информационная система налоговых органов и тд.).

Из открытых источников следует, что портал был разработан по инициативе частной компании, затем безвозмездно передан на баланс государства, которое в свою очередь передало его в доверительное управление квазигосударственному предприятию АО «КазНИИСА».

На первый взгляд инициатива бизнеса (разработало и передало государству указанную ИС «eQurylys» - ТОО «Digicon») выглядит благородной, а действия государственных органов обоснованными и законными. Однако же на практике ситуация обстоит противоположным образом.

5 апреля 2023 года в Закон «Об архитектурной, градостроительной и строительной деятельности в Республике Казахстан» (далее – Закон) были внесены дополнения. Теперь согласно пунктам 3, 4 статьи 68-1 Закона субъекты строительной отрасли **обязаны применять государственные информационные системы**. При этом порядок применения систем определяется решениями Министерства промышленности и строительства Республики Казахстан (далее – МПС).

В реализацию данной нормы Закона уполномоченным органом **были внесены изменения в 3 подзаконных акта и 1 государственный норматив**. По новым правилам ведение исполнительной технической документации осуществляется **только в электронной форме через портал «eQurylys»**. Оплата органами казначейства осуществляется исключительно на основании документов, загруженных на портал. В иных случаях, результат деятельности признается недействительным.

Здесь необходимо отметить, что при разработке портала ТОО «Digicon» передало государству платформу (шину), **однако для ее полноценного функционирования также необходим отдельный сервис** (информационная система нижнего уровня), позволяющий загружать документацию на портал. Но

по понятным причинам он не был передан государству и остается собственности частного предприятия.

Таким образом, **основная часть продукта продолжает находиться в частной собственности** и всем субъектам строительного рынка необходимо пользоваться услугами не государства, а частной компании - ТОО «Digicon». Все они зависят от данной компании и вынуждены платить ей монопольную ренту, все это благодаря решениям государственного органа.

Кроме того, не стоит забывать о коммерческой деятельности подведомственной организации МПС - АО «КазНИИСА», которое в качестве доверительного управляющего **теперь также вправе взыскивать оплату с государственного органа либо с пользователей портала.**

Если останавливаться на предполагаемых доходах, то в соответствии с ценовым предложением ТОО «Digicon» за объект строительства стоимостью до 1 млрд. тенге участники рынка должны платить **по 50 тысяч тенге ежемесячно**, за объект стоимостью от 1 до 5 млрд – **75 тысяч**, до 10 млрд – **100 тысяч тенге**. При этом, по информации Бюро национальной статистики, по итогам 2023 года в эксплуатацию было введено **38 816** объектов. Соответственно, даже по самому низкому тарифу за год доход конечных бенефициаров составит **1,9 млрд тенге**.

Не лишним будет напомнить, что согласно подпункту 4) пункта 2 статьи 3 Закона РК «Об информатизации», государственное регулирование в сфере информатизации основывается на принципах свободного доступа к электронным информационным ресурсам, содержащим информацию о деятельности государственных органов (презумпция открытости).

Данный принцип не просто так закреплён на уровне закона и необходим в целях недопущения подобной коммерциализации государственных функций. Игнорируя его, можно представить, как условному налоговому органу ничего не мешает также создать частную монополию, взимающую плату с налогоплательщиков за направление электронных счетов фактур и так далее.

В целом, практика упразднения подобных частных монополий уже имела в Правительстве. К примеру, получателям субсидий в сфере АПК приходилось оплачивать абонентскую плату владельцам частной информационной платформы «QOLDAU». Но после общественного резонанса государственные органы вмешались и была разработана государственная информационная система. Считаем, что в данном случае необходимо поступить схожим образом.

Также отмечаем, что статьей 32 Закона РК «Об информатизации» определено, что деятельность государственных органов по формированию государственных электронных информационных ресурсов финансируется за счет бюджетных средств, а сами государственные электронные информационные ресурсы Республики Казахстан являются общедоступными (то есть бесплатными) и принадлежат государству.

В свою защиту МПС в комментариях средствам массовой информации оперирует тезисами о том, что при разработке «eQurylys» не были потрачены бюджетные средства, а отношения между пользователями и операторами платформы будут урегулированы на рыночных условиях. При этом прямо говоря

о том, что любое заинтересованное лицо может вложить собственные деньги и разработать аналогичный сервис для доступа на портал.

Подобная позиция государственного органа противоречит нормам действующего законодательства и стимулирует бизнес к созданию «фирм прокладок».

Однако, остаются открытыми вопросы:

- почему не была разработана в рамках государственного заказа полноценная государственная система в области строительства? Чем объяснялась необходимость приобретения ИС у частной компании, даже бесплатно?

- почему домен сайта «eQurylys» до сих пор принадлежит частному лицу?

- почему на протяжении нескольких лет идут неполадки в обсуждаемой ИС?

- на основании каких нормативных правовых актов установлены тарифы и каковы их размеры для пользователей государственного портала «eQurylys»?

- кем, кому, каким образом, на каких условиях и за какой объем бюджетных средств осуществляется техническая поддержка государственного Портала «eQurylys»? Какими НПА это обосновано?

- как обеспечивается в соответствии с Законом РК «Об информатизации» защита и информационная безопасность государственного Портала «eQurylys»?

- и наконец, почему проект Строительного кодекса не раскрывает цели, задачи, порядок создания и условия содержания и пользования информационных систем в строительной отрасли? А также не раскрываются в законопроекте вопросы контроля и ответственности за функционирование этих ИС?

Понимая важность развития цифровых технологий в системе государственного управления, понимая, что процесс автоматизации госуправления – это наиболее эффективная модель развития государственной системы регулирования социально-экономических процессов в стране, понимая важность для страны развития такой мультипликативной отрасли как строительство, градостроительство и архитектура, прошу:

1. Генеральную прокуратуру РК изучить факты, изложенные в настоящем письме, дать правовую оценку законности действиям государственных органов, задействованных в проблеме, связанной с созданием и функционированием ИС «eQurylys» и вынести соответствующий акт прокурорского реагирования.

2. Правительство РК представить официальную позицию относительно соблюдения норм законодательства об информатизации при реализации проекта «eQurylys», а также:

- принять меры по обеспечению возможности субъектов строительной отрасли к безвозмездной загрузке исполнительной документации в государственные информационные системы;

- отменить договор доверительного управления с АО «КазНИИСА» в целях исключения непродуктивного посредника, обеспечения равного доступа к работам по обслуживанию государственных информационных систем.

3. Министерство финансов РК в рамках проводимого в настоящее время государственного аудита по вопросу финансирования из бюджета разработки

стройкодекса дать оценку правомерности взимания платы с пользователей и операторов информационной системы «eQurylys» со стороны АО «КазНИИСА», а также приобретения услуг по техническому обслуживанию из одного источника у ТОО «Digicon».

4. Агентство по противодействию коррупции РК рассмотреть и действия должностных лиц на предмет наличия коррупционных правонарушений.

5. Агентство по защите и развитию конкуренции РК рассмотреть указанные факты на предмет соответствия законодательству в области защиты конкуренции.

С уважением,
**Депутаты Мажилиса Парламента
Республики Казахстан:**

**Б. Нажметдинулы
Е. Жанбыршин
С. Мусабаев
Р. Кожасбаев
Е. Саурыков
А. Мусралимова
Н. Тау**

 Е. Достояров
 8(7172)746453
Dostoyarov@parlam.kz